

УДК 378. 377.35

КЛОЧКО О. В.,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри математики, фізики та комп'ютерних технологій Вінницького національного аграрного університету

АКТУАЛЬНІ АСПЕКТИ ІСТОРИЧНОГО ДОСВІДУ РОЗВИТКУ ТЕОРЕТИЧНИХ І МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ АГРАРНОЇ СФЕРИ У ВНЗ США

Підготовка кваліфікованих менеджерів є одним з першочергових завдань забезпечення стрімкого економічного розвитку будь-якої держави. У статті здійснено аналіз та узагальнення досвіду професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрної сфери у ВНЗ США, детермінування можливості його впровадження з метою удосконалення професійної підготовки менеджерів аграрного виробництва в Україні.

Ключові слова: професійна підготовка, менеджер, історичний досвід, вищий навчальний заклад, аграрна галузь, професійна підготовка у США.

«Не буде країн багатих і бідних - будуть країни освічені й неосвічені»

Ф. У. Тейлор

Постановка проблеми. США відноситься до країн з високим рівнем економічного розвитку. Рушійною силою економічного зростання будь-якої країни є наявність професійних кадрів у галузі управління. Тому підготовка кваліфікованих менеджерів є одним з першочергових завдань забезпечення стрімкого економічного розвитку держави у майбутньому. Програми підготовки менеджерів в Україні потребують постійного оновлення. Сьогодні у галузі професійної освіти США відбуваються позитивні тенденції, які підтримуються державою та закріплюються на законодавчому рівні. Інтеграція досвіду і найкращих досягнень у галузі менеджерської освіти США сприятиме підвищенню рівня програм професійної підготовки менеджерів. Актуальний досвід Сполучених Штатів Америки у галузі освіти менеджерів дозволить подолати наявні суперечності між вимогами потреб суспільства та ринку праці та наявним рівнем професійної підготовки менеджерів сільського господарства у вишах України та окреслити шляхи їх подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Американські вчені всебічно вивчають особливості і проблеми професійної освіти менеджерів. Основи наукової організації праці та менеджменту, закладені американським інженером Ф.У. Тейлором [12], впроваджуються в освітній процесі професійної підготовки менеджерів США та управління вищими навчальними закладами. Зокрема, він наголошував на необхідності знання наукових основ менеджменту, удосконаленні професійної майстерності, генеруванні нових знань, умінь та навичок на основі вже набутих. Професор менеджменту університету Нью-Йорка П. Ф. Друкер є засновником концепції «управління за цілями», яка на сьогоднішній день використовується вишами США. За даною концепцією організація є системою, яка об'єднує цілі, ресурси, процеси, що у ній відбуваються, та зовнішнє середовище [3; 4]. Американський науковець Херардо Бланко Рамірес у своїй роботі зауважує, що підвищенню якості вищої освіти США сприяє децентралізація процесів управління вищими навчальними закладами, та особливості акредитування навчальних закладів [8]. К. В. Рой, А. Г. Тома, РМ. Р. Яллапрагада вивчали інновації у бізнес-освіті, розвиток вищої он-лайн освіти за програмою професійної підготовки менеджерів МВА [9]. Українська дослідниця досвіду підготовки менеджерів у вищих навчальних закладах Великої Британії, Канади,

США О. М. Ельбрехт характеризує основні етапи розвитку менеджерської освіти, підходи до формування професійно значущих умінь менеджерів, підкреслює вплив наукових концепцій на теорію і практику професійної підготовки менеджерів [5].

Питання вивчення аспектів історичного досвіду розвитку теоретичних і методичних засад професійної освіти майбутніх менеджерів аграрної сфери у США на сьогоднішній день вивчені недостатньо.

Метою статті є аналіз та узагальнення досвіду професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрної сфери у ВНЗ США, детермінування можливості його впровадження з метою удосконалення професійної підготовки менеджерів аграрного виробництва в Україні.

Виклад основного матеріалу. Перед усім, важливий вплив на формування професійної освіти менеджерів аграрної сфери виробництва у США здійснили соціально-економічні та історичні умови розвитку. Вона історично розвивалась, втілюючи досвід англійської, французької, німецької шкіл.

Потреба у підтримці конкурентоспроможності та інноваційності країни, стрімкий розвиток великого бізнесу, необхідність забезпечення кваліфікованими фахівцями, сформували об'єктивну потребу у створенні менеджерської освіти. Впровадження навчання робочої сили сфери менеджменту у США було здійснено наприкінці XIX – початку XX ст. Управління було природно виділено у окремий вид діяльності під дією суспільних трансформацій, поглиблення розподілу праці, стрімкого накопичення обсягів інформації. Вища освіта менеджерів США розвивалась під впливом культурно-історичних та релігійних факторів. Завдяки цьому, вона є: різнобічною, різноспрямованою, орієнтованою на гуманізацію, демократизацію, глобалізацію, інтеграцію, фундаменталізацію, інтернаціоналізацію, гуманітаризацію, задоволення потреб особистості та вимог суспільства, взаємозв'язок з науковими досягненнями, інформатизацію та комп'ютеризацію, неперервне здобуття освіти, підвищення якості освіти, забезпечення працевлаштування. Диверсифікаційні процеси освітньої діяльності США під впливом інтернаціональних, культурних, демократичних цінностей, формували систему професійної підготовки менеджерів протягом років. Зокрема, наявність закладів освіти різної структури (підготовчих закладів, коледжів, відкритих університетів, дистанційних університетів), взаємозв'язку та взаємопроникнення програм дисциплін.

Розглянемо етапи формування сучасних теоретичних і методичних засад професійної підготовки менеджерів у США [7; 12; 13; 14, с. 170].

Перший етап (1885 – 1920 рр.) формувався під впливом школи наукового управління Ф. У. Тейлора (1856-1915). Представниками школи були науковці Ф. Тейлор, Г. Гант, Л. Гілберт, Ф. Гілберт. Згідно Тейлору, будь-яка кваліфікована і некваліфікована праця могла бути проаналізована, систематизована і передана в процесі навчання будь-якій людині. Згодом, з його ідей сформувалась сучасна система професійно-технічного навчання [11]. При всіх недоліках його теорії дух партнерства підприємця і робітника, проголошений Тейлором, став основою гуманізації праці. У наступних теоріях менеджменту центральним фактором продуктивного управління став людський фактор. «Не буде країн багатих і бідних - будуть країни освічені й неосвічені», – писав Тейлор, маючи на увазі під джерелом знань, перш за все, менеджмент [11].

Необхідність знання наукових основ менеджменту, удосконалення професійної майстерності за допомогою розвитку уміння накопичувати знання, уміння та навички, класифікувати їх, виділяти закономірності, генерувати нові, є концептуальними засадами, основа яких було закладено Ф. Тейлором. Система освіти цього періоду ґрунтувалась на ідеях ідеалізму, реалізму, екзистенціалізму, відтворювала засади

релігійних конфесій. Німецькі класичні теорії Г. Гегеля, І. Канта розвитку суб'єкта пізнання, методу рефлексії, розуміння сутності людської культури, започаткували важливі аспекти теорії пізнання у педагогіці. Гуманістичні екзистенціалістські ідеї унікальності духовності людини, її здатності до самостійності вибору Р. Мейя також здійснили вплив на педагогічну думку США. Прагматичні погляди Чарльза С. Пірса, Вільяма Джеймса, Джона Дьюї, сформували нові підходи у освітньому процесі – прогресивізм, експерименталізм, соціальний реконструкціонізм. Сформовані важливі аспекти теорії пізнання ґрунтуються на думці про те, що істинним вважається знання, що отримане у процесі практичної діяльності, дає практичні результати і є корисним у задоволенні потреб і інтересів людини.

До прогресивних ідей американського педагога та філософа Джона Дьюї у галузі освіти, які є актуальними сьогодні у професійній освіті менеджерів, належать ідеї: поєднання освітнього процесу із життєдіяльністю людини, навчанням та вихованням; всебічного розвитку особистості; підвищення мотивації до навчання на основі застосовування у навчальному процесі форми практичної діяльності, набуття індивідуального досвіду; адаптації студента до навколишнього середовища; спонукання мисленнєвих дій, застосування механізмів рефлексії у розв'язуванні завдань. Ці прагматично-прогресивістські педагогічні ідеї поклали розвиток особистісно-орієнтованого напрямку у сьогоднішній професійній освіті менеджерів. На першому етапі розвитку теорії менеджменту була започаткована управлінська освіта, яка стала самостійною науковою галуззю.

Наступний етап класичний (адміністративний) (1920 – 1950 рр.) поклав основи розробки моделі фахівця з менеджменту, у якій визначено основні принципи, функції, види діяльності, особисті якості фахівця які є актуальними у сучасних умовах, підкреслено значення людського фактору, що є одним з вирішальних факторів в управлінні. Цей вагомий вклад в менеджерську освіту вплинув на формування системи професійного навчання менеджерів США, в основу якої покладено сучасні моделі фахівця з управління. Гуманістичні засади послідовниці цієї школи М. П. Фоллет склали теоретичну основу людських відносин в управлінні та застосовуються у професійній педагогіці у якості психологічних засад професійної підготовки менеджерів. Даний етап ознаменувався зародженням компетентнісного підходу до підготовки фахівців завдяки бурхливому розвитку науки, техніки, перетворенням у суспільних поглядах. Ці зміни сформували нові погляди на вимоги до професійної підготовки фахівців, що повинні бути більш організовані, компетентні у сфері діяльності.

Важливі зміни відбулись у поглядах на виховний процес в освіті завдяки неопрагматикам А. Маслоу, К. Роджерс, Р. Рорті та ін. У виховному процесі під впливом думок представників неопрагматизму важлива увага приділяється індивідуалістичній соціалізації особистості: свободі думки, вибору, оцінювання. Неопрагматистські погляди сьогодні є фундаментальними у педагогіці США. На засадах неопрагматизму реалізуються вимоги суспільства до поглибленості та впорядкованості знань і стилю поведінки фахівці. Основи неопрагматизму також поклали початки психолого-педагогічного напрямку – біхевіоризму, представником якого є американський психолог, винахідник, письменник Б. Скіннер. Сьогодні використовується біхевористична концепція покрокового навчання (*progressive approximation*) Б. Скіннера, керуючись якою, подання навчального матеріалу здійснюється невеликими порціями з поступовим підвищенням складності у процесі переходу до наступної частини після засвоєння попередньої. Результатом такого підходу стала розробка схеми циклу педагогічної взаємодії, у якій відображено цілі навчально-вихованої діяльності, діяльність викладача, елементами якої є правила,

вказівки, алгоритми, що містять блоки навчальної інформації та елементи творчого підходу.

Третій етап розвитку менеджменту і менеджерської освіти США бере початок від 50-х років минулого століття і по сьогоднішній день. Він відзнаменувався розробкою поведінкового підходу в управлінні, ідей управління ефективністю людських ресурсів та окремого працівника. Сьогодні наукові основи менеджменту ґрунтуються на органічному поєднанні інженерно-економічних ідей управління та прикладної соціологічної теорії. З цієї точки зору професійна підготовка менеджерів розглядається як психологічний процес, орієнтований на підготовку компетентного фахівця у ракурсі задоволення головних прагнень особистості, забезпечення добробуту людини. Американськими вченими Дж. Роустом та В. Фредеріком були розроблені основні положення теорії соціальної відповідальності. Концепти даної теорії вплинули на процес професійної підготовки менеджерів, у якому значна увага повинна приділятися формуванню особистісних якостей (етики, відповідальності за свої дії, моральності, соціальних очікувань суспільства), етичної поведінки. Представники американської емпіричної школи управління (П. Друкер, Р. Девіс, А. Слоун, А. Чандлер, Д. Міллер) розвивали практики управління, людських відносин в управлінні. Професор менеджменту Нью-Йоркського університету, видатний теоретик у галузі управління П. Друкер є засновником концепції «управління за цілями», у якій організація розглядається як система, що об'єднує цілі, ресурси і процеси, що відбуваються як у самій організації, так і за її межами (зовнішнє середовище) [3; 4]. У навчальному процесі професійної підготовки менеджерів ці ідеї впроваджувались в: організації раціональної дієвої взаємодії учасників навчального процесу з точки зору цілісності і унікальності індивідуума, розвитку його творчих здібностей, формування головних якостей управлінця (підприємливість, діловитість, організованість, дисциплінованість, творчість, креативність, навчання протягом життя, тощо); соціалізації студентів у процесі педагогічної взаємодії через надання цільових, дієвих рекомендацій; розробці та впровадженні ефективних методик управління навчально-пізнавальною діяльністю; розвитку самоменеджменту (саморегулятивному навчанні, самоінструкції, саморозмові) на базі напрямку когнітивних, соціальних та поведінкових основ, розвитку самоактуалізації особистості. На основі традицій когнітивного підходу у професійній підготовці фахівців США застосовуються моделі пізнання: інформаційно-процесуальна, що розглядає когнітивні процеси – пам'ять, увагу, мислення; когнітивно-конструктивістська – ґрунтується на конструюванні знань студентом; соціально-когнітивна – використовує інтерактивні методи, на базі створення сприятливого оточуючого середовища; соціально-конструктивістська, що досліджує навчально-виховну діяльність з точки зору співпраці учасників навчального процесу.

Окремої уваги заслуговує підтримка державою на законодавчому рівні професійного навчання, що також сприяє розвитку професійної освіти менеджерів аграрного виробництва у США:

Одним з найбільш відомих законів, що регулюють професійне навчання персоналу та сприяють професійному розвитку є Акт Перкінса (Perkins Act), який був прийнятий у 1984 році [2]. Протягом років він доповнювався рядом поправок відповідних сучасним вимогам до підготовки робочої сили. Спочатку, у 1984 році, Акт був прийнятий для підтримки технічної професійної освіти, потім, у поправках 2006, зазначено регулювання не тільки технічної освіти, а професійної освіти і навчання. Сприяння розвитку менеджерської професійної освіти, необхідної для кар'єрного зростання, стало введення в обіг нового терміну «career and technical education» (технічна освіта та освіта для кар'єри) замість «vocational education» (професійна

освіта). Даним законом регулюється виділення коштів для підтримки програм професійної освіти. Однією з цілей Акту Перкінса є забезпечення рівного доступу до вищої освіти потреб, зокрема, людей з особливими потребами, людей, що знаходяться у несприятливому становищі, або мають обмежені знання англійської мови. Освітні послуги США передбачають різний спектр програм професійної освіти менеджерів, у тому числі професійні курси, кооперативну освіту, програми виробничого навчання, а також, наскільки це практично можливо, забезпечують функціонування комплексних служб орієнтування і консультування. Відповідно до закону, професійне планування в галузі освіти повинно бути узгоджене між державними установами, в тому числі професійно-технічної освіти, спеціальної освіти, а також органів державної професійної реабілітації. Новий закон також включає в себе нові вимоги до «програм навчання», які пов'язують академічне і технічне утримання через середню та вищу освіту, а також посилюють положення звітування на місцевому рівні, які будуть забезпечувати безперервне вдосконалення програми.

Освіта та навчання «робочої сили» Сполучених Штатів Америки також регулюються Актом про інвестиції у робочу силу (Work force Investment Act of 1998 – WIA), до якого протягом часу вносились зміни та поправки [13]. У цьому Акті закріплені засади: консолідації, координації, покращення роботи системи освіти та навчання, професійного навчання та розвитку, навчання людей з особливими потребами; фінансування освіти; інвестиційна діяльність; консультування та працевлаштування; участь бізнесу, галузевих рад та громадських організацій в освітній діяльності; експериментальна, науково-дослідна та проектна діяльність; контролюючі заходи та інше. Зокрема, у Акті про інвестиції в робочу силу зазначено, що федеральні ресурси мають забезпечувати академічно розроблені та новітні програми професійного навчання, які б відповідали потребам бізнесу та індустрії. Ним регулюються зобов'язання роботодавця навчати працівника на робочому місці, щоб працівник отримав необхідні знання та навички виконання робочих обов'язків. Це навчання повинно бути безпосередньо пов'язане з виконуваною працівником роботою, попереднім досвідом. У даному Акті закріплені заходи менеджменту трудових ресурсів, спрямовані на подолання суперечностей між наявними навиками працівників та затребуваними на ринку праці. Цю проблему пропонується вирішувати за допомогою виділення грантів для впровадження програм навчання та стажування з менеджменту праці. Освітні послуги пропонується надавати у навчальному центрі. В мережу таких навчальних центрів входять також державні та місцеві комісії з інвестицій, членами якої є політики, бізнесмени, представники освітніх громад. Прийняття «Акту про освіту Америки» 1998 року сприяло стрімкому розвитку підготовки з управлінських спеціальностей, змінилося ставлення до значення підготовки менеджерів, підвищилася роль інформаційно-комунікаційних технологій у якісному викладанні дисциплін.

Окрім функції навчання освітня система США здійснює важливу соціальну місію держави – надання громадянам можливості реалізації права на саморозвиток у професійному та інших напрямках.

Провайдерами освітніх послуг США є [7; 12; 13; 14, с. 170]: заклади вищої освіти, у яких можна здобути ступені бакалавра і різні сертифікати; заклади громадські чи приватні, що пропонують освітні послуги.

Система управління ВНЗ США є децентралізованою. Управління закладами освіти США здійснюється регіональними, місцевими органами, окремими вищими навчальними закладами. Центральні органи управління ВНЗ визначають загальні стратегії розвитку освіти, розподіляють фінансові ресурси, здійснюють моніторинг і контроль результатів діяльності ВНЗ [8].

Для вищої освіти США характерна її багаторівневність, розгалуженість, поділ вищих навчальних закладів на державні і приватні, різна якість та кількість академічних ступенів, наявність систем залікових одиниць, специфіка роботи професорсько-викладацького складу.

Структурні моделі вищої освіти у США можна поділити на дві групи: університети та заклади які прирівнюються до них; вищі навчальні заклади неуніверситетського статусу (політехнічні, вищі професійні школи тощо). Університети є більш автономними структурними організаціями, що самостійно здійснюють управління закладом, добирають якісний кадровий склад, здійснюють наукову діяльність. Заклади вищої освіти США мають різнопланову внутрішню структуру, чітку ієрархію. Зовнішній контроль над закладами здійснює комітет опікунів, який складається з представників, що не працюють у ВНЗ. У вищих навчальних закладах США може призначатись до шести віцепрезидентів з різних питань: академічних, студентських, аспірантури, наукової роботи, планово-фінансових питань і ін. [10].

Вищими закладами освіти США, у яких готують менеджерів є школи бізнесу. Вони переважно є акредитованими Американською асоціацією шкіл бізнесу. Отримати ступінь бакалавра (3-4 роки навчання) чи магістра (2 роки, за наявності ступеню бакалавра) можна в коледжі або університеті. Коледжі та університети США можуть бути приватними чи державними (у розмовній мові усі вищі навчальні заклади, зокрема університети часто називають college).

Коледжі та університети США поділяють на декілька типів: коледжі з чотирирічною професійною освітою (надають можливість для подальшого вступу до університету), дворічні коледжі (після їх закінчення студент отримує ступінь Associate's degree і може поступати або на 3-й курс в чотирирічний коледж, або в університет для подальшого навчання на ступінь бакалавра), університети штатів (державні інститути, які фінансуються владою штатів; найбільш відомими є Мічиганський університет, Каліфорнійський університет, Університет Берклі, університет штату Вірджинія), приватні університети (для них характерні підвищені вимоги вступу, найвищий конкурс; мають високий рівень науково-дослідних програм; найбільш відомими є Йельський університет, Гарвардський університет, Стенфордський).

Навчальні програми підготовки бакалаврів складаються з програм загальноосвітньої підготовки та бізнес-підготовки. Різні варіанти бізнес-освіти на території США пропонують близько 4000 вищих навчальних закладів [7]. Найбільш престижною програмою професійної підготовки менеджерів у світі є американська програма MBA (англ. Master of Business Administration, укр. Магістр ділового адміністрування (МДА)) [1]. MBA є кваліфікаційним ступенем у менеджменті (управлінні). Іноді дана аббревіатура використовується з метою позначення програм навчання для отримання ступеня. Кваліфікація MBA означає здатність виконувати роботу керівника середньої і вищої ланки. Бізнес-школи відрізняються між собою добором дисциплін спеціалізації, частковим або вільним вибором додаткових курсів, обсягом навчального навантаження у другому році навчання. Аналіз літератури дозволив зробити висновки про те, що невід'ємною складовою ефективною підготовки менеджерів у США є добір змісту навчання, відповідного сучасним та перспективним умовам ринку праці формування навчальних планів, програм і курсів з менеджменту, складовими частинами яких є: базові курси (курси з менеджменту, бізнес-управління тощо), розширені курси (вибіркові курси), поглиблені курси (детальне вивчення вибірових курсів, курси, спрямовані на формування умінь розв'язування нестандартних ситуацій), набуття професійного досвіду (творчі науково-дослідницькі письмові роботи). Так, студенти вивчають бізнес-адміністрування, фінанси, маркетинг,

менеджмент, аудит, інформаційні системи в бізнесі тощо, подальша спеціалізація можлива, наприклад, в управлінні у напрямках гостинності, мерчандайзингу у сфері моди, міжнародних фінансів тощо [1]. У процесі засвоєння програми студенти можуть отримати знання не тільки загальних аспектів бізнесу, а й опанувати курси ведення бізнесу у обраній галузі, спеціалізації в межах цієї галузі. Такий різноплановий підхід до формування змісту професійної підготовки менеджерів США, що сприяє гуманізації та лібералізації освіти, допомагає студентам обирати самостійно програми подальшої спеціалізації, підвищуючи професійний рівень. Виховна складова освітнього процесу у таких умовах забезпечується шляхом поєднання математичних, природничих, гуманітарних елементів системи курсів із моральними поглядами, що особливо важливо для формування управлінських якостей.

Безумовно, усі ці особливості освіти менеджерів у США притаманні також процесу професійної підготовки менеджерів аграрної сфери.

Метою аграрної освіти США, у першу чергу, є найбільш повне задоволення потреб та покликань студентів, забезпечення теоретичної і професійної підготовки, надання якісної освіти, відповідної реальним вимогам ринку та необхідної для успішної самореалізації у науці та бізнесі. Студенти отримують знання у галузі сільськогосподарської діяльності, природних ресурсів. Необхідні практичні професійні навички, досвід роботи майбутні менеджери здобувають безпосередньо на сільськогосподарських підприємствах або аграрних промислових підприємствах, фермах, підприємствах, пов'язаних з використанням природних ресурсів, підприємствах агробізнесу.

Професійну освіту фахівців у галузі сільського господарства здійснюють 149 університетів США, до складу яких входять коледжі ветеринарної медицини, сільськогосподарські та лісогосподарські коледжі. Аграрна освіта здійснюється за шістьма програмами [6]: агробізнес, сільськогосподарські виробничі процеси, сільськогосподарська техніка, садівництво, сільськогосподарські ресурси і лісництво, переробка сільськогосподарської продукції. За програмою «Агробізнес» передбачається вивчається менеджменту у лісництві (програма «Сільськогосподарські ресурси і лісництво»). Гнучка освітня система США забезпечує вибір курсів та програм відповідно до інтересів та потреб студентів. Також на основі базових сільськогосподарських програм можливо отримати додатково освіту у галузі менеджменту.

Програми вищої професійної підготовки у сфері сільського господарства базуються на основі трьох складових [6]: 1) навчання в аудиторії/лабораторії; 2) контроль сільськогосподарської кваліфікації (Supervised Agricultural Experiences – SAE; 3) участь у діяльності FFA (Future Farmers of America).

До підготовки студентів у сфері агробізнесу США, сприянню професійного та кар'єрного зростання, всебічного розвитку, широко залучаються громадські організації. Однією з найбільш відомих є національна організація Future Farmers of America («Майбутні фермери Америки»), яка заснована у 1928. Основною метою її діяльності є розвиток лідерських якостей молоді, яка прагне зробити кар'єру в галузі сільського господарства та агробізнесу [6]. Бізнес-курси організації проводяться у формі змагань, програм, громадських проектах, підготовці національних та державних угод. Раз на два місяці FFA публікує журнал «National Future Farmer Magazine».

Висновки. Прогресивні тенденції інтернаціоналізації освітніх процесів, необхідність співпраці у економічних, політичних, наукових, культурних галузях сприяють вивченню передового досвіду інших країн. За результатами дослідження актуальних аспектів історичного досвіду розвитку теоретичних і методичних засад професійної освіти майбутніх менеджерів аграрної сфери у вищих навчальних закладах

США можемо сформулювати такі висновки: Історико-ретроспективний аналіз етапів розвитку освіти менеджерів дозволив виділити важливі тенденції та впливи, актуальні на даному етапі підготовки менеджерів аграрного виробництва. Зміст навчання та вимоги до рівня компетентності менеджерів формуються під впливом: наявних на даному історичному етапі соціально-економічних факторів, зокрема, наукових досягнень, розвитку промисловості, управлінських теорій; законодавчої підтримки з боку держави; історичних традицій, культурних, релігійних; інтеграційних процесів, природного впливу на освіту менеджерів досвіду розвинених країн. Вивчаючи найкращі результати реформування освіти менеджерів у США, пропонуємо такі конструктивні аспекти удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів аграрної сфери в Україні: надання громадянам можливості реалізації права на саморозвиток у професійному та інших напрямках відповідно їх інтересів та потреб студентів; децентралізація системи управління ВНЗ; багаторівневність, розгалуженість, структурованість ВНЗ; підвищення якості роботи професорсько-викладацького складу; варіаційний підхід до складання навчальних програм; добір змісту навчання, відповідного сучасним та перспективним умовам ринку праці формування навчальних планів, програм і курсів з менеджменту, складовими частинами яких є: базові курси, розширені курси, поглиблені курси, програми набуття професійного досвіду, що сприяє гуманізації та лібералізації освіти, підвищенню професійного рівня; впровадження інновацій, зокрема сучасних інформаційних технологій у навчальний процес; забезпечення виховної складової, формування управлінських якостей шляхом поєднання математичних, природничих, гуманітарних елементів системи програм підготовки із моральними поглядами; сприяння професійному та кар'єрному зростанню, всебічному розвитку шляхом залучення громадських організацій.

Список використаної літератури

1. Бізнес-освіта у США // Назва з екрану: [Електронний ресурс]. – Режим доступу 04.09.2016: < <http://edusa.org.ua/education-in-usa/business/>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
2. Carl D. The Vocational Education Act of 1984- (Perkins Act) // National Association of Special Education Teachers: official site [Електронний ресурс]. – Режим доступу 09.08.2016:< <https://www.naset.org/perkinsvocational2.0.html> >. – Загол. з екрану. – Мова англ.
3. Друкер Питер. Классические работы по менеджменту / P. Drucker // М.: «Альпина Бизнес Букс», 2008. – С. 220. – ISBN 978-5-9614-0752-5.
4. Drucker P eter. On the Profession of Management (1998) / P. Drucker // Русскоязычное издание: О профессиональном менеджменте: о профессии менеджера. – М.: «Вильямс», 2005. – С. 320. — ISBN 1-59139-322-1.
5. Ельбрехт О.М. Підготовка менеджерів у вищих навчальних закладах Великої Британії, Канади, США: автореферат дисертації доктора педагогічних наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Ольга Михайлівна Ельбрехт // Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2010.
6. Future Farmers of America // Вікіпедія: [Електронний ресурс]. – Режим доступу 04.09.2016: < https://ru.wikipedia.org/wiki/Future_Farmers_of_America >. – Загол. з екрану. – Мова рос.
7. History-About Us-Harvard Business School // Harvard Business School: official site [Електронний ресурс]. – Режим доступу 18.08.2016: < <http://www.hbs.edu/about/history.html> >. – Загол. з екрану. – Мова англ.
8. Ramírez Gerardo Blanco. Translating quality in higher education: U.S approaches to accreditation of institutions from around the world // [Електронний ресурс]. – Режим доступу 18.08.2016: <https://www.academia.edu/8041133/Translating_quality_in_higher_education_U.S_approaches_to_accreditation_of_institutions_from_around_the_world>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
9. Roe C. William, Toma Alfred G., RamMohan Yallapragada R.. Innovation In Business Education: Developing A High Quality Online MBA // American Journal of Business Education (AJBE), Vol 8, No 2 (2015). – pp. 169-176. – ISSN: 1942-2512.
10. Shepherd Sue. Change and Continuity in the Appointment of Second Tier University Managers // [Електронний ресурс]. – Режим доступу 20.08.2016: < https://www.academia.edu/5586563/Change_and_Continuity_in_the_Appointment_of_Second_Tier_University_Managers/>. – Загол. з екрану. – Мова англ.

11. Taylor F. W. *The Principles of Scientific Management*. Harper & Brothers, New York, 1911.
12. Tuck School of Business 1 History // Tuck School of Business (Dartmouth College): official site [Електронний ресурс]. – Режим доступу 18.08.2016: < <http://www.tuck.dartmouth.edu/about/history/> >. – Загол. з екрану. – Мова англ.
13. Workforce Investment Act of 1998: Public Law 105-220 - August 7, 1998. // United States Department of Labor: Employment and Training Administration : official site [Електронний ресурс]. – Режим доступу 10.08.2016: < <https://www.doleta.gov/usworkforce/wia/act.cfm>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
14. Wren, D.A. and Van Fleet, D.D. (2005). *History in Schools of Business* // *Academy of Management, Learning and Education*, Vol. 4, Issue 1, 2005. – pp. 44-56.

References

1. *Biznes-osvita u USA (2016)*. Retrieved from <http://edusa.org.ua/education-in-usa/business/> (in Ukr.)
2. Carl, D. *The Vocational Education Act of 1984-(Perkins Act)*. *National Association of Special Education Teachers*: official site (2016). Retrieved from <https://www.naset.org/perkinsvocational2.0.html>
3. Drucker, Peter (2008). *Klassycheskye raboty po menedzhmentu*. М.: «Ал'пуна Byznes Buks» (in Rus.)
4. Drucker, Peter (2005). *On the Profession of Management (1998)*. М.: «Вильямс» (in Rus.)
5. Elbrekht, O.M. (2005). *Preparation of managers in higher educational establishments of Britain, Canada, USA: – Manuscript.Dissertation for a Doctor of Pedagogical Sciences from speciality 13.00.04 – theory and methods of professional education*. M.P.Dragomanova National Pedagogical University. Kyiv (in Ukr.)
6. *Future Farmers of America*. Wikipedia (2016). Retrieved from https://ru.wikipedia.org/wiki/Future_Farmers_of_America
7. *History-About Us-Harvard Business School*. Harvard Business School: official site (2016). Retrieved from <http://www.hbs.edu/about/history.html>
8. Ramirez, Gerardo Blanco (2016). *Translating quality in higher education: U.S approaches to accreditation of institutions from around the world*. Retrieved from https://www.academia.edu/8041133/Translating_quality_in_higher_education_U.S_approaches_to_accreditation_of_institutions_from_around_the_world
9. Roe, C. William, & Toma, Alfred G., & Yallapragada, R. RamMohan (2015). *Innovation In Business Education: Developing A High Quality Online MBA*. *American Journal of Business Education (AJBE)*, Vol 8, No 2. 169-176.
10. Shepherd, Sue (2016). *Change and Continuity in the Appointment of Second Tier University Managers*. Retrieved from https://www.academia.edu/5586563/Change_and_Continuity_in_the_Appointment_of_Second_Tier_University_Managers
11. Taylor, F. W. (1911). *The Principles of Scientific Management*. Harper & Brothers, New York,.
12. *Tuck School of Business 1 History (2016)*. Tuck School of Business (Dartmouth College): official site. Retrieved from <http://www.tuck.dartmouth.edu/about/history/>
13. *Workforce Investment Act of 1998: Public Law 105-220 (August 7, 1998)*. United States Department of Labor: Employment and Training Administration : official site. Retrieved from <https://www.doleta.gov/usworkforce/wia/act.cfm>
14. Wren, D.A., & Van Fleet, D.D. (2005). *History in Schools of Business*. *Academy of Management, Learning and Education*, Vol. 4, Issue 1, 44-56.

KLOCHKO O.,

Doctor of Philosophy (Pedagogical Sciences), Associate Professor of Mathematics, Physics and Computer technology of Teaching Department, SIHE «Vinnytsia National Agrarian University»

ACTUAL ASPECTS OF HISTORICAL EXPERIENCE OF THEORETICAL AND METHODOLOGICAL FOUNDATIONS TRAINING FUTURE MANAGERS OF AGRICULTURAL AREAS IN UNIVERSITIES USA

Abstract. Introduction. *Training of managers is one of the priorities to ensure rapid economic growth in the future. Program managers training in Ukraine need constant updating. Today in the field of vocational training the US there are positive trends that are supported by the state and are fixed by law. Integrating the experience and best advances in managerial US education will contribute to the programs of managers training. The actual experience of the United States in the field of education managers will overcome existing contradictions between the demands of the needs of society and the labor market and the existing level of training of managers of agricultural universities in Ukraine and outline possible solutions.*

Purpose. Analysis and generalization of experience of professional education future managers in the agricultural sector Universities US, opportunities determine its implementation in order to improve the preparation of professional managers of agricultural production in Ukraine.

Methods. Analysis of scientific sources, classification, concretization and synthesis of theoretical, empirical; analysis, synthesis, abstraction, induction, deduction, classification and systematization of theoretical studies; Empirical - the study of the current state of training agricultural managers, monitoring, summarizing of pedagogical experience.

Results. The progressive trend of internationalization educational processes, the need for cooperation in economic, political, scientific, cultural industries contribute to the study of advanced experience of other countries. The study important aspects of the historical experience of theoretical and methodological bases of professional education of future managers of the agricultural sector in higher education institutions in the USA can formulate the following conclusions: Historical Retrospective analysis of development stages of education managers allowed to identify important trends and influences, relevant at this stage of preparation of managers of agricultural production. The content of training and requirements for the competence of managers are influenced by: available at this historical stage of socio-economic factors, including academic achievements, industrial development, management theories; legislative support from the state; historical traditions, cultural, religious; integration processes natural influence on education management experience of developed countries.

Originality. Studied actual historical experience aspects of theoretical and methodological bases of professional education of future managers the agricultural sector in the US. Determined the ways of their implementation in the process of training managers of agricultural production in Ukraine.

Conclusion. We offer the following design aspects of the improvement of training future managers of the agricultural sector in Ukraine enable citizens to realize the right to self-development in professional and other areas according to their interests and needs of students; decentralization of management of the university; multilevel, branching, structuring university; improve the quality of the teaching staff; variational approach to drawing up training programs; selection of training content corresponding to current and future labor market conditions forming curricula, programs and courses in management, components of which are: basic courses, advanced courses, in-depth courses, programs, acquisition of professional experience that contributes to humanize and liberalize education, enhance the level; innovation, including modern information technologies in educational process; providing educational component, formation of managerial skills through a combination of mathematical, scientific, humanitarian elements of the system of training programs of moral opinion; promote professional and career growth, full development by involving natural, humanitarian elements of the system of training programs of moral opinion; promote professional and career growth, full development by attracting the social organizations.

Keywords: professional training, manager, historical experience, institution of higher education, agricultural industry.

Одержано редакцією 09.12.2016 р.
Прийнято до публікації 14.12.2016 р.